

Ár 2014, föstudaginn 10. október, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Elísabet Júlíusdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 84/2014**:

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefndur sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 4. júlí 2014, með kvörtun sóknaraðila, dagsettri 4. júlí 2014. Með bréfi nefndarinnar, dagsettu 7. júlí 2014, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dagsettu 31. júlí 2014. Var bréfið sent sóknaraðila, með bréfi nefndarinnar, dagsettu 21. ágúst 2014, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir bárust með bréfi, dagsettu 2. september 2014.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 10. október 2014.

II.

Málsatvik.

Þann 8. desember 2006 var skjalið „Lánsúmsókn. Fylgiskjal með skuldabréfi nr. X“ undirritað. Umsækjandi um lán að fjárhæð kr. 1.565.000 var A. Nýta átti lánið til að greiða upp Visaskuld ca. 250.000, heimild á Y, skuldabréf nr. Z, Þ og greiðsluþjónustureikning nr. Æ. Gert var ráð fyrir greiðslumati en reitir þess efnis hafa verið fylltir út með kr. 0. Eftirfarandi yfirlýsing var á skjalinu: „Ef skuldaábyrgð eða veð er sett til tryggingar fjárhagslegri skuldbindingu einstaklings, ber fjármálafyrirtæki samkvæmt „Samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga“ (dags. 1. nóv. 2001) að meta greiðslugetu greiðanda, nema ábyrgðarmaður óski skriflega eftir því að það verði ekki gert. Samkvæmt samkomulaginu er ávallt skylt að meta greiðslugetu skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000,-. Þó er hjónum eða fólki í óvígðri sambúð heimilt að leysa fjármálafyrirtæki undan skyldu til greiðslumats, vegna ábyrgðar á skuldum hvors annars. Undirritaðir hafa kynnt sér upplýsingabækling um sjálfskuldarábyrgðir.“ Gert var ráð fyrir að hakað væri við hvort ráðgert væri að verja meira en helmingi lánsfjár til að endurgreiða önnur lán

umsækjanda hjá bankanum og að undirrituðum hefðu verið kynntar þær ráðagerðir, að ekki væri óskað eftir greiðslumati og að greiðslumat hefði verið framkvæmt og undirrituðum kynnt niðurstaða þess. Ekki hefur verið hakað við neinn þessara valmöguleika. Hakað var við að niðurstaða greiðslumats benti til þess að umsækjandi gæti ekki efnt skuldbindingar sínar en að ábyrgðarmaður samþykkti að gangast í ábyrgð engu að síður.

Fyrir liggja forsendur greiðslumats, sem gilda til 4. mars 2007, þar sem tekjuafgangur á mánuði er neikvæður um kr. 58.091. Enginn hefur skrifað undir umrætt skjal. Þá liggur fyrir skjal með yfirskriftinni „Niðurstöður greiðslumats“, sem gildir til 4. mars 2007, en enginn hefur skrifað undir. Til ráðstöfunar eftir framfærslu og greiðslu lána á mánuði var -58.091.

Þann 8. desember 2006 var skuldabréf nr. X, að fjárhæð kr. 1.565.000, gefið út af A til FF. Varnaraðili hefur nú tekið yfir réttindi og skyldur FF skv. skuldabréfinu. Sóknaraðili og B tókust á hendur sjálfskuldarábyrgð in solidum á skuldabréfinu.

Þann 2. október 2009, 11. desember 2010, 31. október 2011 og 14. janúar 2013 voru gerðar skilmálabreytingar á framangreindu skuldabréfi sem sóknaraðili skrifaði m.a. undir.

Þann 22. ágúst 2011 sendi sóknaraðili varnaraðila bréf þar sem hún óskaði eftir því að ábyrgð hennar á skuldabréfi nr. X yrði felld niður. Varnaraðili hafnaði kröfunni þann 24. október 2011.

Sóknaraðili skaut málinu til nefndarinnar með kvörtun dagsettri 4. júlí 2014.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst lausnar undan sjálfskuldarábyrgð á skuldabréfi nr. X og kr. 250.000 í bætur vegna kröfulýsingar og skráningar sóknaraðila á vanskilaskrá. Sóknaraðili krefst þess einnig að varnaraðila verði gert að afturkalla þessa kröfu á hendur henni og að hann láti færa nafn hennar af vanskilaskrá.

Sóknaraðili vísar til þess að henni hafi ekki verið kynnt niðurstaða greiðslumats skuldara áður en umrætt lán hafi verið undirritað, sbr. 3. og 4. gr. samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga. Skuldari hafi sjálfur komið með skuldabréfið í C og hafi fengið undirskriftir ábyrgðaraðila og votta og geti vottar staðfest það. Kveðst sóknaraðili ekki hafa haft hugmynd um hversu langt skuldari hafi verið frá því að standast greiðslumat.

Sóknaraðili kveðst ekki muna sérstaklega eftir haki þar sem segi að niðurstöður bendi til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar. Hafi henni ekki sérstaklega verið bent á það, enda komi ekkert á lánsúmsókn fram um niðurstöðu greiðslumats og sé sérstakur kafli fyrir greiðslumat á lánsúmsókn óútfylltur.

Sóknaraðili vísar til þess að hún hafi ekki sett hak við reit á lánsúmsókn varðandi niðurstöðu greiðslumats. Hver það hafi gert geti sóknaraðili ekki getið sér til um en fái ekki séð að lítill kross, sem hver sem er geti auðveldlega hafa krotað á skjalið, leysi bankann undan skyldum samkomulagsins. Ef svo væri þá hafi samkomulagið verið lítið annað en stafir á blaði. Ætla mætti að til þess að leysa aðila máls undan skyldum sem fram komi í samkomulagi eða samningi þurfi til þess sérstakan lið sem undirritaður sé sérstaklega eða í það minnsta upphafsstafir settir við þann lið sérstaklega en ekki hak sem hver sem er geti sett á hvaða tíma máls sem er.

Sóknaraðili vísar til þess að greiðslumat sé ekki undirritað af greiðanda eða nokkrum öðrum aðila málsins og bendi það til þess að um málamyndagreiðslumat sé

að ræða, sem unnið hafi verið eftir á. Þar sem greiðslumatið sé ekki undirritað af greiðanda fái sóknaraðili ekki séð að til hafi staðið að kynna henni niðurstöðu þess enda hafi það ekki verið gert. Þar sem greiðandi undirriti ekki matið hafi bankinn ekki haft heimild til þess að kynna ábyrgðarmönnum greiðslumatið og niðurstöður þess. Hafi sóknaraðila fyrst verið kynnt niðurstaða óundirritaðs greiðslumats þegar lánið hafi verið komið í vanskil og hún hafi kallað eftir því árið 2011. Hafi hún aldrei staðfest að lán yrði veitt þrátt fyrir neikvæða niðurstöðu greiðslumats líkt og gera beri samkvæmt 4. gr. samkomulagsins, enda hafi henni aldrei verið kynnt hversu neikvæð niðurstaða greiðslumats væri.

Sóknaraðili vísar til þess að fram komi á skuldabréfinu að FF, forveri varnaraðila, sé aðili að nefndu samkomulagi. Því hafi sóknaraðili ekki efast um að henni yrði kynnt niðurstaða greiðslumats af starfsmanni banka þegar það lægi fyrir og henni gefinn kostur á að draga ábyrgðina til baka ef hún svo vildi hafa, líkt og kveðið sé á um í samkomulaginu. Sóknaraðili kveðst án vafa hafa dregið ábyrgð sína til baka hefði hún haft vitneskju um að tæplega 60.000 kr. hafi vantað upp á á mánuði að lántaki gæti efnt skuldbindingar sínar. Sóknaraðili kveðst líta á þessa vankanta framkvæmdarinnar sem sammingsrof. Hafi hún ómögulega getað vitað hvenær bankinn lyki greiðslumati, þannig að hún gæti sjálf farið fram á skoðun áður en bankinn keypti skuldabréfið, enda greiðslumatið aldrei lögformlega klárað.

Sóknaraðili bendir á að umrætt lán hafi verið nýtt til að greiða upp önnur lán skuldara. Það hafi ekki verið settur kross í þar til gerðan reit á lánsúmsókn, sem sé merkilegt þar sem bankinn virðist í öðru orðinu leggja allt traust sinn á lítinn kross í öðrum reit. Sé þetta ekki í samræmi við 4. gr. samkomulagsins.

Sóknaraðili kveðst telja að samkvæmt svári bankans virðist varnaraðili telja samkomulagið fremur léttvægt, jafnvel meiningarlaust. Telji varnaraðili sér ekki hafa verið skylt að fara eftir ákvæðum þess við umrædda lánveitingu, þvert á móti séu skyldur sem samkomulagið kveði á um lagðar á herðar ábyrgðarmannsins en ekki fagaðilans/bankans. Hafi sóknaraðili ekki verið aðili að samkomulaginu heldur riti bankinn undir það og hefði því í öllum eðlilegum skilningi átt að standa að lánveitingunni með þeim hætti sem samkomulagið greini á um, sbr. 1. gr. þess.

Sóknaraðili byggir á 36. gr. laga nr. 7/1936 um sammingsgerð, umboð og ógilda löggerninga, máli sínu til stuðnings.

Sóknaraðili mótmælir því að hafa sýnt af sér tómlæti. Það hafi ekki verið fyrir en eftir áramót 2007-2008 að henni hafi fyrst orðið ljóst að skuldabréfið hefði verið keypt án þess að greiðslumatsferli hafi verið klárað. Viðbrögð hennar hafi verið að reyna að sjá til þess að skuldari greiddi af lánnum sínum. Hafi hún sjálf staðið fyrir því að reka skuldara til að semja við bankann þegar skuldabréfið hafi farið í vanskil.

Sóknaraðili bendir á að þegar málið hafi aftur verið komið í strand árið 2011 hafi hún talað við varnaraðila og lýst vanköntum málsins, frá hennar bæjardyrum séð. Hafi hún skrifað og fengið svar um að ábyrgðin væri gild þann 24. október 2011. Hafi varnaraðili margsýnt sóknaraðila þau viðbrögð að hann vilji ekkert við hana tala varðandi þetta mál eða taka tillit til athugasemda hennar. Fulltrúi varnaraðila, sem mótrökin riti, hafi láðst að leita upplýsinga um þetta mál innan bankans og taka tillit til erindis hennar frá 22. ágúst 2011 þegar hann brigsli sóknaraðila um tómlæti. Með því hafi varnaraðili sýnt tómlæti gagnvart umleitunum sóknaraðila og virðingarleysi gagnvart henni sem viðskiptavini og skuldbindingu sinni gagnvart samkomulaginu.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að öllum kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili byggir á því að greiðslumat hafi verið framkvæmt í samræmi við 3. gr. samkomulagsins og hafi það sýnt fram á neikvæða greiðslugetu lántaka A. Á lánsúmsókn megi sjá að sóknaraðili hafi sett hak við svofelldan texta: „Niðurstaða greiðslumats bendir til þess að umsækjandi (greiðandi) geti ekki efnt skuldbindingar sínar en ábyrgðarmaður samþykkir að gangast í ábyrgð engu að síður“. Þessa fullyrðingu hafi sóknaraðili undirritað og hafi sóknaraðili ekki lagt fram sönnur á annað en hún hafi verið meðvituð um neikvætt greiðslumat og hafi samþykkt þrátt fyrir það að gangast í ábyrgð. Niðurstaða greiðslumats hafi með öðrum orðum ekki verið ákvörðunarástæða sóknaraðila fyrir því að takast skuldbindinguna á hendur. Framkvæmd þess og töluleg hlið skipti því ekki máli. Af framangreindu verði því ekki annað séð en að varnaraðili hafi uppfyllt þær skyldur sem lagðar hafi verið á hann skv. 3. og 4. gr. samkomulagsins.

Varnaraðili vísar til þess að með undirritun á skuldabréfið hafi sóknaraðili staðfest að hafa kynnt sér efni upplýsingabæklingss FF um sjálfskuldarábyrgðir. Í bæklingnum sé vísað til samkomulagsins og greint frá helstu atriðum þess, sérstaklega séu ábyrgðarmenn hvattir til að kynna sér greiðslugetu lántaka. Þar sem sóknaraðili hafi staðfest að hafa kynnt sér efni bæklingssins verði að leggja til grundvallar að henni hafi verið kunnugt um að greiðslumat hafi verið framkvæmt og á hennar ábyrgð að óska eftir að sjá það áður en hún hafi gengist í ábyrgð. Með vísan til dóms Hæstaréttar í máli nr. 575/2012 verði því að telja að ákvæði samkomulagsins um að tryggt sé að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats hafi verið uppfyllt og því séu ekki uppfyllt skilyrði 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggæringa til að víkja ábyrgðinni til hliðar.

Varnaraðili bendir á að jafnvel þótt nefndin telji að við útgáfu skuldabréfsins hafi ekki verið fyllilega gætt að ákvæðum samkomulagsins, geti sú ástæða ein og sér geti ekki valdið ógildingum ábyrgðar sóknaraðila enda ekki að finna sérstakar ógildingarreglur í samkomulaginu sjálfu. Svo sem til að mynda greini í dómi Hæstaréttar í máli nr. 322/2013, leiði það ekki sjálfkrafa til ógildingar á sjálfskuldarábyrgð þó þeim skyldum sem leiði af samkomulaginu hafi ekki verið sinnt. Fullnægja þurfi ógildingarreglum samningalaga. Sóknaraðili beri þær reglur þó ekki fyrir sig og gæti það eitt og sér nægt til þess að kröfum sóknaraðila yrði hafnað. Telji nefndin rétt að líta til þeirra engu að síður verði að meta hvort skilyrðum 36. gr. laga nr. 7/1936 um hvort ósanngjarnt eða andstætt góðri viðskiptavenju sé að bera sjálfskuldarábyrgðina fyrir sig.

Varnaraðili hafnar því samkvæmt framansögðu að fella eigi ábyrgðaryfirlýsingu sóknaraðila niður. Byggi bankinn kröfu sína á því að reglum samkomulags um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga frá 2001 hafi verið fylgt í hvívetna við þá lánveitingu sem um ræðir.

Varnaraðili hafnar líka alfarið kröfum sóknaraðila um bætur að fjárhæð kr. 250.000 og afturköllun sóknaraðila af vanskilaskrá. Sóknaraðili hafi ekki sýnt fram á að nein skilyrði skaðabótaábyrgðar séu fyrir hendi. Þá standi samþykktir úrskurðarnefndarinnar ekki til þess að úrskurða megi um bætur.

Með vísan til framangreindra raka um gildi ábyrgðarinnar telur varnaraðili ekki efni til að afturkalla nafn sóknaraðila af vanskilaskrá. Þegar krafa á hendur sóknaraðila sé greidd eða um hana samið fari umrædd krafa af vanskilaskrá.

Varnaraðili bendir á að skuldabréfið hafi verið útgefið í desember 2006 og hafi sóknaraðili ekki gert athugasemdir við það fyrr en nú og hafi hann því sýnt af sér tómlæti en tæplega átta ár séu liðin frá útgáfu skuldabréfsins. Skilmálum umrædds skuldabréfs hafi verið breytt alls fjórum sinnum. Breytingarnar hafi ávallt verið undirritaðar af sóknaraðila og telur varnaraðili að sóknaraðila hafi því verið í lófa lagið að koma að athugasemdum fyrr. Í því sambandi vísar varnaraðili til dóms Hæstaréttar í máli nr. 575/2012.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi sjálfskuldarábyrgðar sóknaraðila á skuldabréfi nr. X, útgefnu af A til FF.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga, dags. 1. nóvember 2001, er undirritað af Samtökum banka og verðbréfafyrirtækja f.h. aðildarfélaga sinna. FF var eitt þessara aðildarfélaga og leiðir varnaraðili í máli þessu rétt sinn frá því félagi. FF bar að fullnægja þeim skyldum sem á honum hvíldu samkvæmt samkomulaginu, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 169/2012.

Umrætt samkomulag tekur m.a. til þess þegar einstaklingur gengst í sjálfskuldarábyrgð, sbr. 2. gr. samkomulagsins. Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda nema ábyrgðarmaður óski sérstaklega eftir því með skriflegum hætti að svo verði ekki gert. Fjármálafyrirtæki er þó ávallt skylt að greiðslumeta skuldara þegar ábyrgð ábyrgðarmanns á skuldum viðkomandi skuldara nemur meira en kr. 1.000.000. Samkvæmt 3. mgr. 4. gr. samkomulagsins skal tryggt að ábyrgðarmaður geti kynnt sér niðurstöðu greiðslumats áður en hann gengst í ábyrgðina, enda liggja fyrir að greiðandi hafi samþykkt það. Bendi niðurstaða greiðslumats til þess að greiðandi geti ekki efnt skuldbindingar sínar, en ábyrgðarmaður óskar eftir að lán verði veitt engu að síður, skal hann staðfesta það skriflega.

Í dómi Hæstaréttar í máli nr. 141/2012 er byggt á því sjónarmiði að í framangreindu samkomulagi um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga sé ekki kveðið á um skyldu lánveitanda til að kynna ábyrgðarmanni í öllum tilvikum gögn til grundvallar niðurstöðu greiðslumats eða geyma undirgögn til stuðnings matinu svo þau mættu vera aðgengileg síðar. Virðist þar m.a. skipta máli hvort ábyrgðarmanni var bent á þann möguleika að kynna sér slík gögn.

Í máli þessu liggur fyrir skjalið „Lánsúmsókn. Fylgiskjal með skuldabréfi nr. X“, sem sóknaraðili skrifaði undir sama dag og hún gekkst í ábyrgð á skuldabréfi nr. X. Sóknaraðili byggir á því að lántaki hafi komið með skjölin til undirritunar í C. Það leysti varnaraðila ekki undan skyldum sínum gagnvart ábyrgðarmönnum að útgefandi skuldabréfsins hafi farið að heimili sóknaraðila til að afla undirskriftar hennar. Þrátt fyrir að ekki hafi verið skrifað undir skjölin í bankanum mátti varnaraðili á hinn bóginn treysta því að sóknaraðili hefði kynnt sér upplýsingar þær sem þar komu fram og sóknaraðili staðfesti með undirritun sinni að hafa kynnt sér, sbr. dóma Hæstaréttar í málum nr. 169/2012 og 127/2013.

Með framangreindri lánsúmsókn var sóknaraðila kynnt neikvæð niðurstaða greiðslumats. Þá staðfesti sóknaraðili að hafa fengið upplýsingabækling um sjálfskuldarábyrgðir. Ekki verður fallist á með sóknaraðila, gegn málatilbúnaði varnaraðila, að ekki hafi verið hakað við þann valmöguleika á skjalinu að niðurstaða greiðslumats benti til að lántakandi gæti ekki efnt skuldbindingar sínar en að

ábyrgðarmaður samþykkti að gangast í ábyrgðina engu að síður, þegar hún skrifaði undir skjalið enda er sú niðurstaða í samræmi við fyrirbyggjandi greiðslumat. Í ljósi þess hefur hún ekki gert umrædda fullyrðingu sennilega.

Á umræddri lánsúmsókn var tiltekið að heimilt væri að kynna sjálfskuldarábyrgðarmönnum niðurstöður greiðslumats. Hafði sóknaraðili enn brýnna tilefni til að kynna sér gögn að baki greiðslumati en stefndi í Hæstaréttarmáli nr. 141/2012, sem hafði verið kynnt sú niðurstaða að greiðslumat benti til að skuldari gæti staðið við skuldbindingar sínar, sbr. úrskurð úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 196/2012.

Í ljósi framangreinds verður ekki fallist á að ábyrgð sóknaraðila á skuldabréfi nr. X verði vikið til hliðar á grundvelli þess að sóknaraðila hafi ekki verið kynnt niðurstaða greiðslumats.

Sóknaraðili byggir á því að ráðstafa hafi átt láninu til að greiða upp aðrar skuldbindingar hjá varnaraðila en ekki hafi verið hakað við viðeigandi valmöguleika á lánsúmsókninni.

Þegar sóknaraðili gekkst í ábyrgð samkvæmt skuldabréfinu hafði ekki verið hakað við á skjalinu „Lánsúmsókn. Fylgiskjal með skuldabréfi X“ að verja hafi átt meira en helmingi lánsfjár til að endurgreiða önnur lán umsækjanda (greiðanda) hjá bankanum og að sóknaraðila hafi verið kynntar þær ráðagerðir. Þrátt fyrir það hafði sóknaraðili vitneskju um það hvernig ráðstafa átti láninu, þ.e. til greiðslu á ýmsum tilgreindum skuldum sóknaraðila hjá varnaraðila.

Með vísan til þess að sóknaraðili skrifaði undir skjal þar sem hún er upplýst um framangreinda ráðstöfun lánsins verður ekki fallist á með sóknaraðila að forsendur séu til að víkja til hliðar sjálfskuldarábyrgð hennar á skuldabréfi nr. X, af þessum sökum, sbr. úrskurði úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki nr. 156/2012 og 65/2013.

Með vísan til framangreindrar niðurstöðu eru ekki forsendur til að fjalla um kröfu sóknaraðila um bætur að fjárhæð kr. 250.000 og skráningu á vanskilaskrá.

Í ljósi framangreinds er öllum kröfum sóknaraðila hafnað.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Öllum kröfum sóknaraðila, M, á hendur varnaraðila, F, er hafnað.

Reykjavík, 10. október 2014.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson

Jóhann Tómas Sigurðsson

Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Elísabet Júlíusdóttir